

RS § 324 Konstöversyn på Gotland

Ärendenummer: RS 2021/1692

Paragraf föregående instans: AU § 219

Regionstyrelsens beslut

- Regionstyrelseförvaltningen får i uppdrag att tillsammans med Gotlands Museum och relevanta aktörer inom konstområdet ta fram ett förslag på hur ett resurscentrum för konsten på Gotland kan organiseras och vilka kostnader det medför. Återrapportering sker till regionstyrelsen i april 2023.
- Regionstyrelseförvaltningen får i uppdrag att ta med frågan om ökat strategiskt arbete med politik för gestaltad livsmiljö till arbetet med nästkommande kulturplan 2025-2027.
- Regionstyrelseförvaltningen får i uppdrag att förtydliga den överenskommelse som reglerar relationen mellan Region Gotland som uppdragsgivare och Gotlands Museum för att säkerställa en gemensam bild av förväntningarna på museet samt att samverka mellan museet och de konstaktörer som finns på ön sker på strategisk nivå och i nära kontakt med de olika aktörerna.
- Information kring övriga rekommendationer tas emot och regionstyrelseförvaltningen uppdras att arbeta vidare enligt förslag på åtgärder.

Jäv

på grund av jäv deltar inte Mariette Nicander (M) i handläggningen av ärendet.

Sammanfattning

Regionstyrelseförvaltningen har under våren upphandlat en översyn av konstområdet på Gotland (bilaga 1). Detta i samband med att Gotlands Museum bedrivit en egen utredning kring framtida lokaler för Konstmuseet – då de nuvarande varit stängda för museets utställningar sedan 2019. Museets utredning föreslår en ombyggnad av befintliga lokaler på S:t Hansgatan.

Konstöversynen beställd av Region Gotland handlar om hela konstområdets utveckling och utmaningar framåt. Syftet har varit att överblicka vilka behov som finns för att bättre kunna bedöma vilka prioriteringar som behöver göras på konstområdet - samt om uppdraget till Gotlands Museum gällande att säkerställa ändamålsenliga lokaler för Konstmuseet behöver förändras eller tydliggöras.

Översynen lägger fram 19 rekommendationer för konstens utveckling på Gotland samlade under rubriker som handlar om stärkt kompetens och synliggörande av samtidskonsten, konstens roll som samhällsaktör och hur de fria aktörerna inom konsten på Gotland kan stärkas.

Regionstyrelseförvaltningen har bedömt rekommendationerna och föreslår ett

antal åtgärder att arbeta vidare med på både kort och lång sikt. Det som regionstyrelseförvaltningen ser som prioriterat är förslaget att inrätta ett resurscentrum för konsten på Gotland samt att det finns ändamålsenliga lokaler för konsten, t ex att Konstmuseets lokaler bättre anpassas efter konstens behov.

Gotlands Museum har tagit fram ett förslag på ombyggnad och anpassning av nuvarande konstmuseum. Men förvaltningen ser även utifrån översynen att ett utvecklings- eller visionsarbete behöver ske även kring verksamheten - något som museet också planerar att genomföra. Förvaltningen ser det som ytterst viktigt att dessa tre processer utarbetas parallellt - museets programhandling på fysiska lokaler, museets visions- och verksamhetsutveckling och förslaget om ett nytt resurscentrum för konsten.

Samtidskonsten på Gotland behöver stärkas. I en institution som Gotlands Museum, som till stora delar fokuserar på bevarande och kulturarv kan samtidskonstens behov te sig krävande och utmanande. I Gotlands Museums bifogade svar på konstöversynen (bilaga 2) är samtidskonstens roll vag i förhållande till hur museet beskriver sitt grunduppdrag. Ska museet bli huvudman för ett resurscentrum för konsten med förstärkt personal och resurser är det initialt av stor vikt att Region Gotland, museet och intressenterna i konstlivet har samsyn kring vad ett resurscentrum innebär och vem det är till för.

Regionstyrelseförvaltningen ser därför att uppdraget att ta fram ett förslag kring ett resurscentrum bör ske i dialog mellan de parter som berörs - där museet är en viktig part - och ber därför om uppdraget att utreda och samordna detta vidare i nära dialog med parterna och i takt med att museets arbete med verksamhetsutveckling och projektering av lokalerna fortsätter.

Ett antal av rekommendationerna kring hur de fria konstaktörerna på Gotland kan stärkas, har förvaltningen tagit hänsyn till i den bidragsöversyn för kulturen, som just nu pågår på förvaltningen med ett remissförslag klart i november 2022.

Den överenskommelse som reglerar relationen mellan Region Gotland som uppdragsgivare och Gotlands Museum behöver förtydligas för att säkerställa en gemensam bild av förväntningarna på museet samt att samverka mellan museet och de konstaktörer som finns på ön, sker på strategisk nivå och i nära kontakt med de olika aktörerna. Förvaltningen bedömer också att överenskommelsen med museet bör delas upp utifrån områdena kulturarv, slöjd- och form och konst och även följas upp områdesvis. Detta för att få ökad kunskap om områdenas utveckling samt för att kunna genomföra bättre uppföljning. Regionstyrelsen återkommer med förslag på ny överenskommelse i samband med fördelningsbeslut till museet för 2023.

Regionstyrelseförvaltningen föreslås även få i uppdrag att ta med frågan om ökat strategiskt arbete med politik för gestaltad livsmiljö till arbetet med nästkommande kulturplan 2025-2027.

I samband med att konstöversynen tagits fram har museet tagit fram kostnader för Konstmuseet (bilaga 3) som visar att verksamheten utgör cirka 10% av museets totala kostnader och att budgeten för utställningar för samtidskonsten är låg. Regionstyrelseförvaltningen bedömer att budgeten för utställningar för samtidskonsten bör öka och föreslår att museet i samband med sitt visions- och verksamhetsutvecklingsarbete återkommer med ett förtydligande av vad detta kan innebära.

Bedömning

Konstområdets utmaningar på Gotland har under våren 2022 varit föremål för en konstöversyn. Detta för att bättre kunna överblicka hela konstområdets behov i förhållande till att konstmuseets byggnad stängdes 2019 och att museet gjort en utredning med ett förslag på hur ett framtida konstmuseum kan se ut. Konstöversynen har haft i uppgift att peka på vilka prioriteringar som behöver göras på konstområdet - samt om uppdraget till Gotlands museum gällande konstområdet behöver förändras eller tydliggöras.

Översynen har upphandlats av konsultfirman Art and Public Environment och genomförts av Åsa Mårtensson och Hanna Stahle. Utredarna har i 18 intervjuer, en genomlysning av befintliga resurser, styrdokument och överenskommelser samt ett antal utblickar i landet tagit fram 19 rekommendationer för att skapa utveckling inom konstområdet på Gotland. Utredarna har också tagit del av den utredning som Gotlands museum genomfört angående det nuvarande konstmuseets byggnad. Gotlands museum har också tagit fram ekonomiskt underlag kring konsten och konstmuseets kostnader i ett separat dokument (bilaga 2). Förvaltningen och Gotlands museum har också fört dialog om översynens innehåll och Gotlands museums svar på översynens innehåll bifogas ärendet (bilaga 3).

Vad konstöversynen främst pekar på är att samtidskonsten på Gotland behöver lyftas och stärkas. Det behöver ske ett ökat strategiskt arbete kring konstfrågorna och en mötesplats/ett resurscentrum där konstens aktörer kan mötas bör inrättas. Detta är också i linje med utvecklingen i resten av landet. Konstöversynen samlar rekommendationerna under tre övergripande rubriker:

- Stärk kompetensen kring den samtida konsten och gör den mer synlig.
- Stärk arbetet med konsten som samhällsaktör.
- Stärk förutsättningarna för fria konstaktörer på ön.

Rekommendationerna gäller såväl Gotlands museums verksamhet som Region Gotlands arbete utifrån Kulturenheten. Regionstyrelseförvaltningen har nedan genomfört bedömningar av rekommendationerna med åtföljande åtgärder:

Stärk kompetensen kring den samtida konsten och gör den mer synlig

Resurscentrum

Översynen föreslår att ett resurscentrum för konsten inrättas under Gotlands museum, med tillförd strategisk kompetens som kan leda arbetet och resurser för detta. Förvaltningen bedömer att förslaget om resurscentrum väl kan svara mot de behov som konstlivet har. Dock kan samtidskonstens behov inom en institution som Gotlands museum som till stora delar fokuserar på bevarande och kulturarv te sig krävande och utmanande. I Gotlands museums bifogade svar på konstöversynen (bilaga 3) är samtidskonstens roll vag i förhållande till hur museet beskriver sitt grunduppdrag. Ska museet bli huvudman för ett resurscentrum för samtidskonst med förstärkt personal och resurser för detta är det initialt av stor vikt att Region Gotland, museet och intressenterna i konstlivet har samsyn kring vad ett resurscentrum innebär och vem det är till för.

Regionstyrelseförvaltningen ser därför att uppdraget att ta fram ett förslag kring ett resurscentrum bör ske i dialog mellan de parter som berörs - där museet är en viktig part - och ber därför om uppdraget att utreda och samordna detta vidare i nära dialog med parterna och i takt med att museets arbete med verksamhetsutveckling och projektering av lokalerna fortsätter.

Regionstyrelseförvaltningen föreslås således få i uppdrag att tillsammans med Gotlands museum och relevanta konstaktörer tar fram ett förslag på organisering och vilka resurser som skulle krävas av ett resurscentrum som en ny mötesplats för konstutövare och ett nav för utvecklingen av samtidskonsten på Gotland.

Överenskommelsen mellan Region Gotland och Gotlands museum

Översynen pekar på att det finns upplevda skillnader i förväntan kring vad som ska uppnås genom den överenskommelse som reglerar stödet till Gotlands museum och att förbättrad dialog och samsyn kring uppdraget mellan museet och Region Gotland är viktig för områdets fortsatta utveckling. Översynen rekommenderar även att Region Gotland genom överenskommelsen med museet säkerställer att en ökad strategisk samverkan sker med konstlivets aktörer.

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att dessa rekommendationer noggrant bör följas upp. Pandemin har inneburit stora osäkerheter och nya arbets sätt. Den nya utvecklarorganisation som trädde i kraft vid årsskiftet, är fortfarande i sin linda och ska utvärderas under 2023. Likaså har ett skifte ägt rum i museets i ledning med ny chef. Regionstyrelseförvaltningen ser att ökad dialog behöver ske mellan museet och förvaltningen och att den överenskommelse som reglerar relationen mellan Region Gotland som uppdragsgivare och Gotlands Museum behöver förtydligas för att säkerställa en gemensam bild av

förväntningarna. Men också att överenskommelsen förtydligas gällande att samverkan mellan museet och de konstaktörer som finns på ön sker på strategisk nivå och i nära kontakt med de olika aktörerna. Förvaltningen bedömer också att överenskommelsen med museet bör delas upp utifrån områdena kulturarv, slöjd- och form och konst och även följas upp områdesvis. Detta för att få ökad kunskap om områdenas utveckling samt för att kunna genomföra bättre uppföljning.

Återupptagande av utställningsverksamhet i museets nedre lokaler

Översynen pekar på att museet bör återuppta utställningsverksamhet i konstmuseets nedersta våning. Regionstyrelseförvaltningen bedömer inte att museet i väntan på beslut om en eventuell ny museibygnad måste återuppta utställningsverksamhet på nedre plan för utställningar med samtidskonst. Att museet kan tillgängliggöra nuvarande lokaler för andra aktörer i konstlivet är ett sätt att utforska hur museet kan utveckla sin främjande roll i konstlivet. Museet har sedan stängning av befintliga lokaler fortsatt verksamheten och visat utställningar såväl i fornsalen som utanför museets väggar. Stöd från Region Gotland har för 2022 getts specifikt för att möjliggöra detta. Tilldelning av tillfälliga förstärkningsmedel från Kulturrådet för 2023 (RS 2022/1059) möjliggör för museet att kunna främja aktörerna ytterligare att ta plats i de nuvarande lokalerna. Förvaltningen föreslår att dialogen med museet kring tillgängliggörandet av lokalerna för andra aktörer (såväl som utställningar i och utanför fornsalen) fortsätter fram till dess att ett upprustat konstmuseum står på plats.

Prissättning

Översynen pekar på att museets entréavgifter och prissättning ur ett besöksperspektiv skulle behöva ses över. Detta menar förvaltningen är upp till museet att bäst bedöma. I dagens prissättning har museet strategiskt valt vissa målgrupper vad gäller lägre priser. För att möta rekommendationen att möjliggöra lägre eller gratis inträde ser förvaltningen att Region Gotland behöver tillföra medel till museet, vilket förvaltningen inte ser är prioriterat i förhållande till andra rekommendationer.

Stärka arbetet med konsten som samhällsaktör

Strategiskt arbete i linje med politik för gestaltad livsmiljö

Översynen pekar på att Region Gotland borde ta fram ett övergripande styrdokument av strategisk karaktär för arbetet med offentlig konst och gestaltad livsmiljö i nära samverkan med samhällsbyggnadsförvaltningen. Regionstyrelseförvaltningen bedömer att detta är en god idé. Den plan och det arbete som påbörjats med anledning av framväxten av den nya stadsdelen Visborg är starten på ett större och mer strategiskt åtagande mellan olika förvaltningar som på sikt bör gälla hela Gotland. I dagsläget är dock resurserna

knappa för detta utvecklingsarbete. Regionstyrelseförvaltningen ser liksom utredarna i konstöversynen att arbetet med offentlig konst och gestaltad livsmiljö på sikt behöver stärkas. Idag är tjänstetrymme för att säkerställa enprocentsmålet och inköp av offentlig konst på 40 %. På sikt är förvaltningen positiv till att detta bli en renodlad tjänst på 100 % och vidgas till ett mer strategiskt arbetssätt för att Region Gotland ska kunna leva upp till den politik för gestaltad livsmiljö som beslutades av regeringen 2018 (Prop 2017/18:110). Förvaltningen föreslår ta med sig rekommendationen in i arbetet med nästkommande kulturplan för 2025-2027.

Ombyggnad/renovering av nuvarande konstmuseum

Regionstyrelseförvaltningen styrker behovet av en nytt eller renoverat konstmuseum med uppdraget att vara en viktig samhällsaktör i en levande världsarvsstad. Men vill betona att idén om mötesplats i form av resurscentrum är lika viktig som att det finns ändamålsenliga lokaler för museets utställningar.

Stärk förutsättningarna för fria konstaktörer på ön

Stöd till konstnärer och kollektivverkstäder

Konstöversynen pekar på ett antal rekommendationer gällande insatser som kan stärka förutsättningarna för konstaktörerna (tex ateljéstöd, projektstöd och stipendier). Regionstyrelseförvaltningen hänvisar till pågående arbete med bidragsöversyn för kulturen. I bidragsöversynen möter förslag om nya stöd upp mot en del av dessa rekommendationer. Dock föreslås ej ateljéstöd på Gotland i bidragsöversynen. Ateljéstöd fördelas i många storstadsregioner och kräver att hyreskontrakt bifogas ansökan. På Gotland är många verksamma i egna lokaler, tex på landsbygderna. Förvaltningen ser att produktionsstöd, projektstöd och stipendier för professionellt verksamma konstnärer är mer relevanta även utifrån de behov som finnas och de synpunkter som inkommit i samband med bidragsöversynen.

Gällande stöd till kollektivverkstäder så lyfts även behovet av ett ökat stöd. Även Kulturplanen pekar ut behovet av ett maker space. Detta behov är något som skulle kunna mötas upp av ett verksamhetsstöd eller ett projektutvecklingsstöd. Frågan skulle också kunna beaktas i frågan om ett resurscentrum om förvaltningen får uppdraget att utreda detta vidare. Detsamma gäller rekommendationen kring att museet tar ett större ansvar för kompetenshöjning. Regionstyrelseförvaltningen föreslår att frågorna om maker space/kollektivverkstad och resurser för kompetenshöjande insatser beaktas i framtagandet av ett resurscentrum.

Gotlands museum och budget för utställningar inom samtidskonsten

En reflektion och jämförelse med Sörmlands museum (som totalt har offentliga medel på ca 68 mkr) visar att Sörmland lägger mellan 0,5-1,5 mkr årligen på utställningar kring samtidskonsten. Gotlands museum (Totala

kostnader ca 37 mkr, offentligt stöd på 18,6 mkr) lägger 300 tkr. Det rimliga vore att utställningsbudgeten för samtidskonsten åtminstone fördubblades för att höja kvaliteten på utställningar och kunna hålla jämn kvalitet med läns museer i övriga landet. Tack vare de siffror som museet lämnat in i samband med översynen framgår att Konstmuseet i hela museets ekonomi utgör 3,8 mkr, ca 10 % av museets totala verksamhet. Regionstyrelseförvaltningen bedömer att kvaliteten och budgeten för utställningarna av samtidskonsten bör öka och föreslår att museet i samband med sitt visions- och verksamhetsutvecklingsarbete återkommer med ett förtydligande av vad detta kan innebära.

Ärendets behandling under mötet

Ordförande ställer proposition på arbetsutskottets förslag och finner att det bifalls.

Beslutsunderlag

Ekonomi Konstmuseet 2022-05-09

Konstöversyn på uppdrag av Region Gotland 2022-05-19

Skrivelse angående konstöversyn – Gotlands Museum 2022-09-14

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2022-09-22